

Секція №3

УДК 343.9(477)

Євген Миколайович ПАЩЕНКО

Викладач кафедри права Національної безпеки та
правової роботи Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ФАКТОРІВ ТА ЧИННИКІВ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Поширення у Збройних Силах України та інших військових формуваннях Україні створених відповідно до законів України злочинності військовослужбовців, нерозривно пов'язано із застосуванням ними фізичного та психічного насильства. Серед таких злочинів значне місце належить насильницькій злочинності військовослужбовців.

Детермінантами військової злочинності є множина криміногенно значущих чинників, з якими взаємопов'язана та якими обумовлена військова злочинність. В зв'язку з тим, що детермінація військової насильницької злочинності є різновидом суспільної детермінації, тому на неї поширюються всі основні закономірності військової злочинності. Насильницька злочинність військовослужбовців завжди має низку криміногенних детермінант, чинників військової злочинності.

До таких чинників за визначеннями вітчизняних науковців, у військовому середовищі перебувають всі ті проблеми, що притаманні і українському суспільству [1, с. 16]. Коли в українському суспільстві поширюється фізичне та психічне насильство, в усіх формах його прояву, то це також неодмінно буде мати своє відображення на кількісні і якісні характеристики насильницької злочинності військовослужбовців. До чинників злочинності військовослужбовців ми можемо також віднести соціальний захист, що на сьогоднішній день в більшості випадків має тільки декларативний характер, негнучке та неконкурентоздатне грошове

забезпечення, яке не в повній мірі може забезпечити військовослужбовця та членів його сім'ї на належному матеріальному рівні, тому у військових формуваннях ми маємо відтік молодих офіцерських.

Відповідно до принципів військового управління, у військовому середовищі завжди має бути забезпечена військова дисципліна та правопорядок, запорука виконання цього принципу беззаперечне і сумлінне виконання обов'язків військової служби всіма категоріями військовослужбовців. Принцип єдиноначальності передбачає виконання поставлених задач та наказів у відповідності до військової підпорядкованості один одному. Тому обов'язок підлеглого виконати поставлену задачу свого командира-начальника, а сумлінне і якісне виконання обов'язків військової служби офіцерським і сержантським складом є запорукою дисципліни у відношенні з підлеглими та іншими військовослужбовцями інших підрозділів. Саме ці принципи законодавцем закріплені у військових статутах Збройних Сил України, які не тільки визначають порядок і умови виконання військових обов'язків військовослужбовцями а також визначають ступінь відповідальності кожного командира, начальника та підлеглого. Порушення чи не виконання або неналежне виконання саме статутних обов'язків військовослужбовців і призводить до військової злочинності.

До чинників насильницької злочинності слід віднести і недоліки в організації профілактики і запобігання військовим правопорушенням, неналежним службовим розслідуванням таких правопорушень. Фахівці наголошують, що специфічні організаційно-управлінські причини пов'язані з особливостями проходження військової служби, які полягають в наступному: відносна закритість військового колективу; небажання «виносити сміття з хати»; «кругова порука» [2, с. 66]. З огляду на такий стан справ виникає парадоксальна ситуація, яка полягає в тому, що у виявленні та розкритті правопорушення чи військового злочину не має зацікавленості ні у військового керівництва ні у їх підлеглого особового складу.

Фактори криміногенно-правового характеру пов'язані із управлінськими чинниками які застосовуються у військовій службі. Здебільше дотримання військової дисципліни здійснюється неправовими, методами нестатутного впливу військових керівників до своїх підлеглих. Військовослужбовці старшого призову намагаються за застосуванням неправомірної сили встановити хибний порядок у підрозділі з молодшим призивом, що засновані на психологічному і силовому впливі. Опитуванням працівників державного бюро розслідувань та військових прокуратур було встановлено, що приблизно 75 % із них вважають, що порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями є традиційним продовженням протиправних форм стосунків у нових якість, започаткованих за межами загальносуспільних відносин. Вказані зазначають, що «дідівщина» є можливою, тому що окремі командири вважають її ефективною формою наведення статутного порядку у військових середовищах з особовим складом, а отже вони завжди намагаються приховати такі злочини. Наголошується також, що військова злочинність, в тому числі і насильницька є латентним соціально-правовим явищем. У кінцевому результаті, за таких умов, у підрозділах з особовим складом, де здебільшого перебуває особовий склад молодшого призову процвітає культ сили, знущання, і, як слідство, збільшення самовільного залишення місця служби, дезертирство, суїциди серед військовослужбовців строкової служби. Зазначені обставини найчастіше встановлюються у ході досудового розслідування. У зв'язку з цим до військових слідчих повинні пред'являтися підвищені вимоги. Вони повинні бути висококваліфікованими і незалежними в розслідуванні військових злочинів.

Проведене ними опитування військовослужбовців строкової служби підтверджує думку про те, що рівень корумпованості серед військових командирів і начальників є досить високим, як і рівень латентності злочинів та корупційних правопорушень в цій сфері [3, с. 11].

Таким чином, чинниками насильницької злочинності військовослужбовців є об'єктивні й суб'єктивні фактори. Серед них особливе місце займають фактори управлінського і правового характеру.

Неукомплектованість особовим складом частин і підрозділів, військовослужбовцями - професіоналами, «патріотами з великої букви», що прагнуть до статного порядку виключно правовими методами військового управління та керівництва є запорукою усунення криміногенних чинників і факторів що впливають на злочинність військовослужбовців.

Усунення криміногенного впливу зазначених факторів на загально соціальному, спеціально-кримінологічному і індивідуальному рівнях дозволить істотно знизити рівень насильницької злочинності військовослужбовців в Україні.

Список бібліографічних посилань:

1. Поляков С.Ю. Адміністративно-правові засади забезпечення законності та правопорядку у Збройних Силах України: монографія. Харків: Право, 2012. 256 с.;
2. Карпенко М.І. Запобігання злочинам проти встановленого порядку несення військової служби (військовим злочинам). *Юридична наука*. 2012. № 10 С. 61-70;
3. Давиденко В.С. Основи методики розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутністю відносин підлеглості: дис. канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2006. 313 с.